

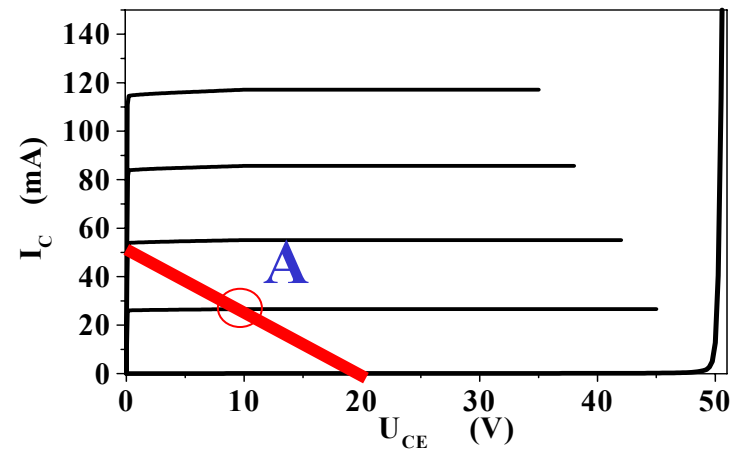
Bipolární tranzistor

zesilovač malého signálu

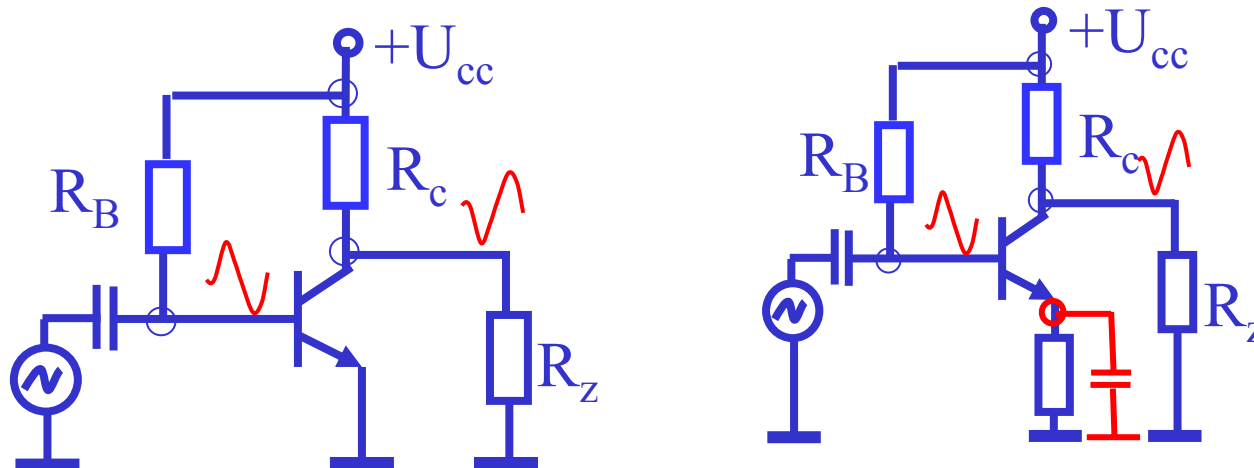
7. přednáška

Bipolární tranzistor – zesilovač malého signálu

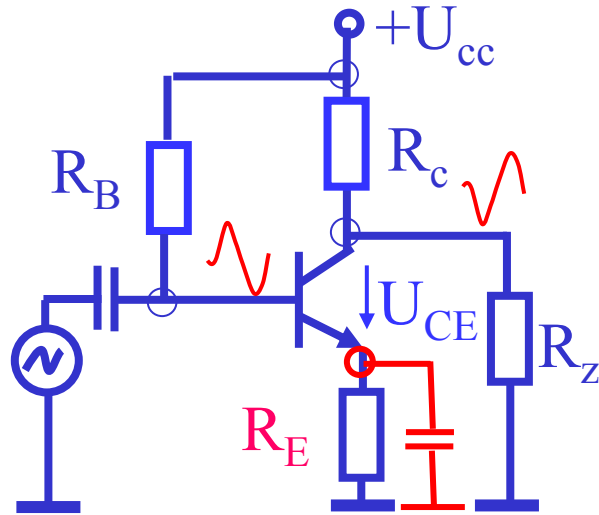
1. nastavení ss pracovního bodu

2. přivedení zesilovaného signálu

Bipolární tranzistor – nastavení ss pracovního bodu

Zadáno: zesilovač ve třídě A

**$U_{cc} = 12\text{ V}, R_E = 220, R_C = 1\text{ k}\Omega,$
 $h_{21E} = 100, R_z = 100k$**

$$U_{CE} = U_{cc} / 2 = 6 \text{ V}$$

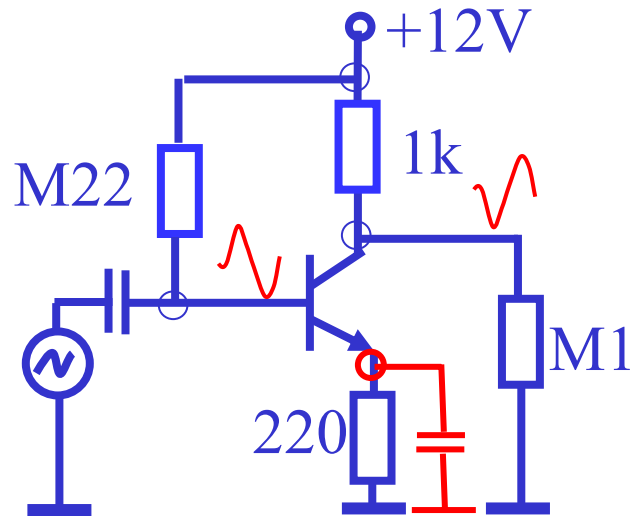
$$I_C = (U_{CC} - U_{CE}) / (R_C + R_E) = (12 - 6) / (1000 + 220) \approx 5 \text{ mA}$$

$$\mathbf{U_{BE} = R_E \cdot I_c = 220 \times 0,005 = 1,1 \text{ V}}$$

$$R_B = [(U_{cc} - U_{BE} - U_{RE}) \cdot h_{21e}] / I_C$$

$$= [(12 - 0,7 - 1,1) \cdot 100] / 0.005 = 204\,000 \, \Omega \Rightarrow \mathbf{M22}$$

Bipolární tranzistor – zesilovač malého signálu

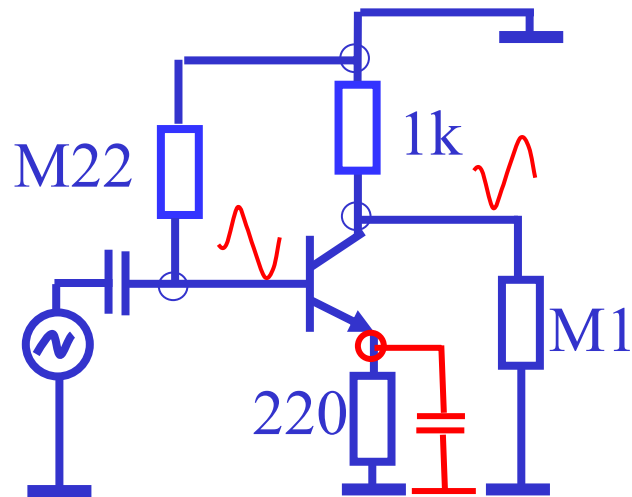

Jak to vidí střídavý signál na vstupu?

SS zdroj napětí se pro střídavý signál chová jako zkrat.

SS zdroj proudu se pro střídavý signál chová jako rozpojený obvod.

Bipolární tranzistor – zesilovač malého signálu

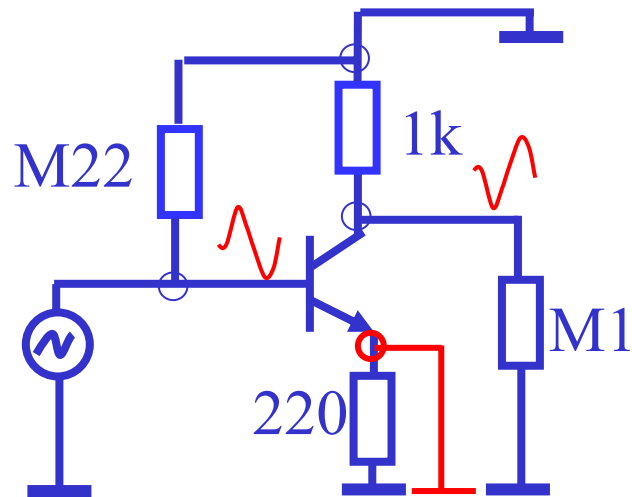
Jak to vidí střídavý signál na vstupu?

SS zdroj napětí se pro střídavý signál chová jako zkrat.

SS zdroj proudu se pro střídavý signál chová jako rozpojený obvod.

Kapacitor se pro uvažovanou frekvenci střídavého signálu chová jako zkrat.

Bipolární tranzistor – zesilovač malého signálu

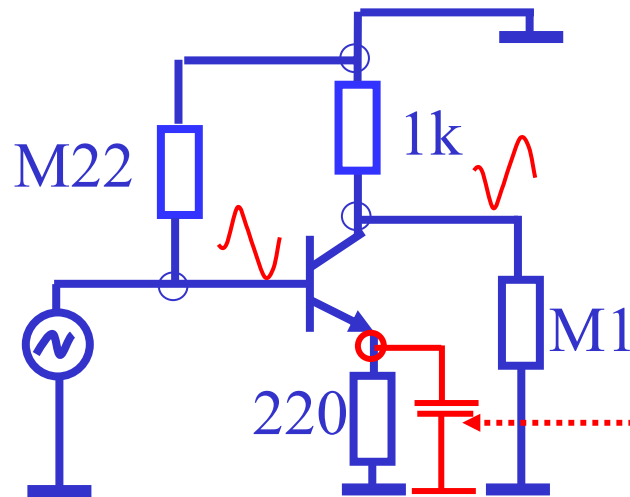
Jak to vidí střídavý signál na vstupu?

SS zdroj napětí se pro střídavý signál chová jako zkrat.

SS zdroj proudu se pro střídavý signál chová jako rozpojený obvod.

Kapacitor se pro uvažovanou frekvenci střídavého signálu chová jako zkrat.

Bipolární tranzistor – zesilovač malého signálu

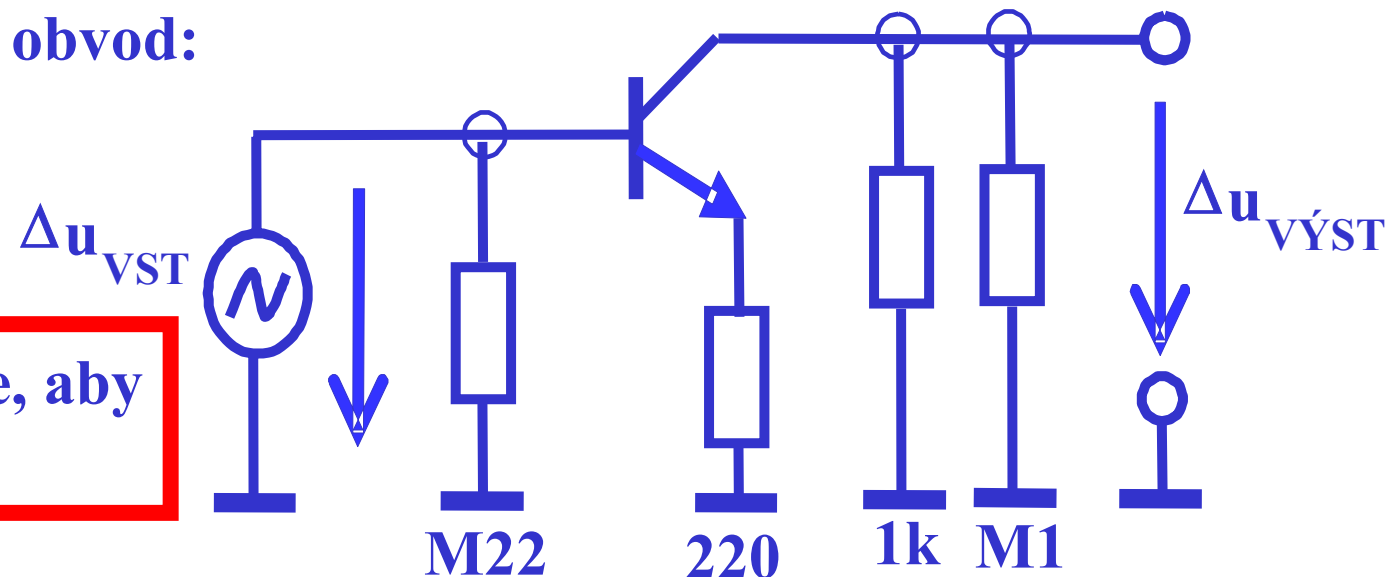

Jak to vidí střídavý signál na vstupu?

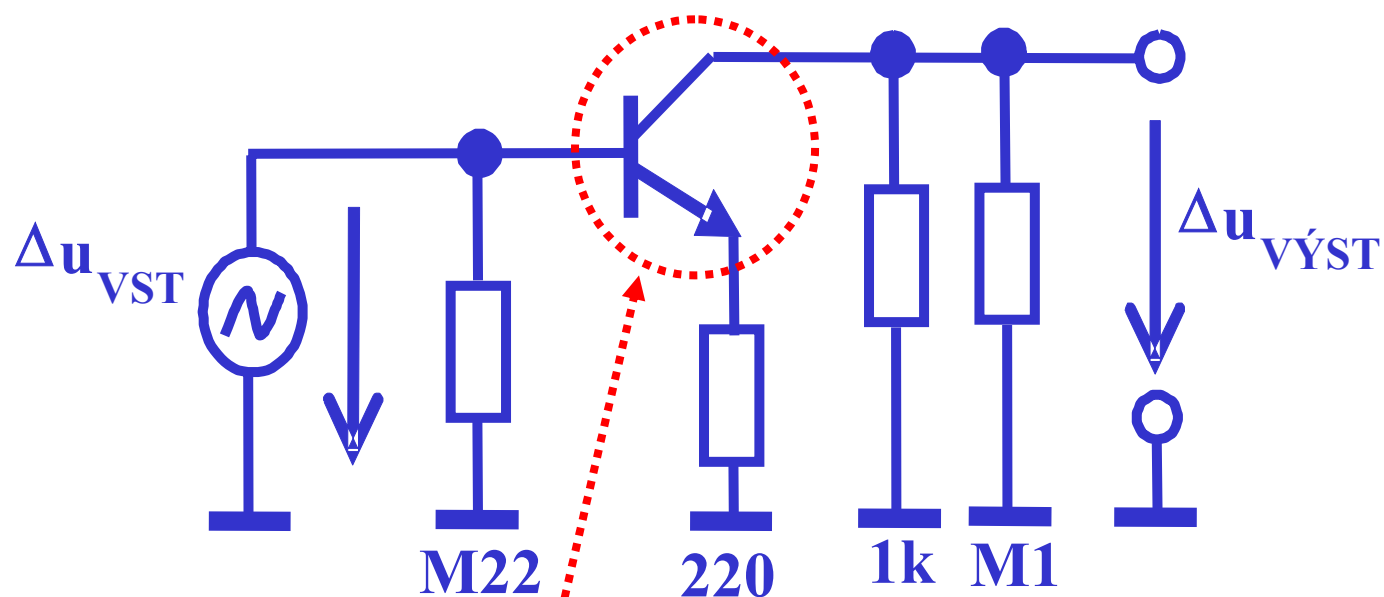
kapacitor zatím neuvažujeme

Náhradní obvod:

Potřebujeme, aby byl lineární!

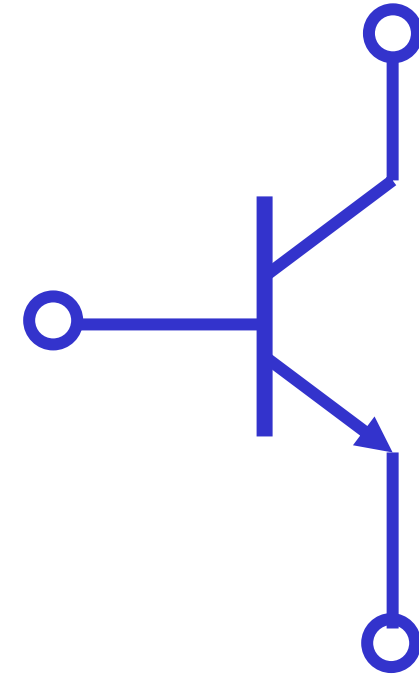
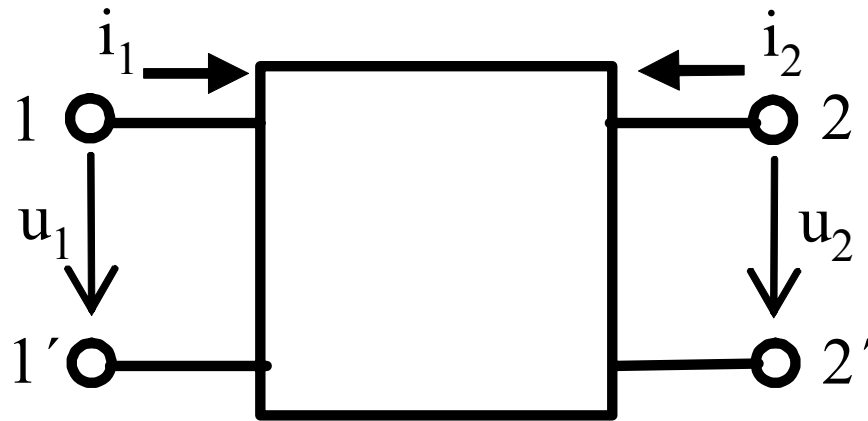

Bipolární tranzistor – náhradní obvod

Tranzistor je nutné nahradit lineárním obvodem, tzv. náhradním lineárním obvodem (NLO).

Bipolární tranzistor – NLO

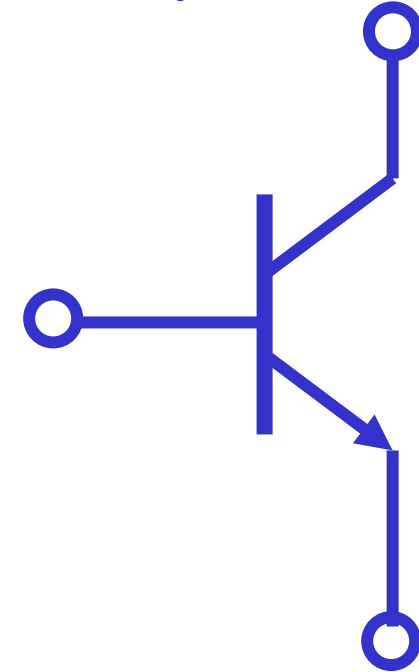
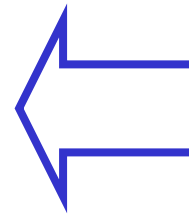
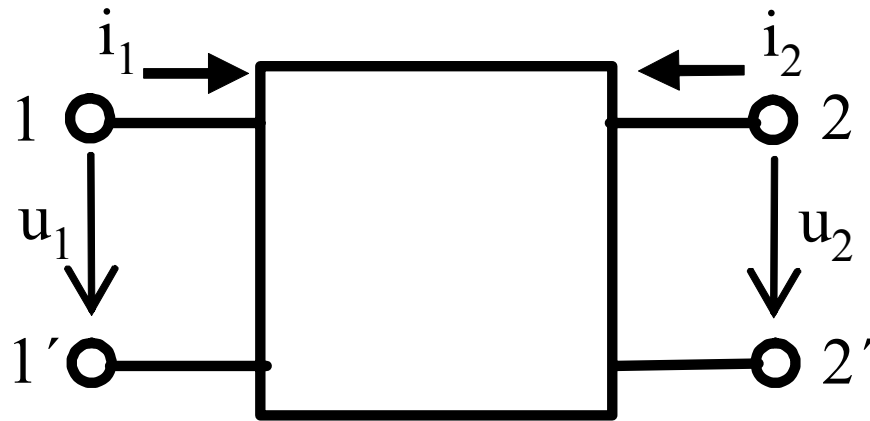
$$u_1 = h_1(i_1, u_2)$$

$$i_2 = h_2(i_1, u_2)$$

Hybridní (smíšené) parametry \underline{h}
výhodné pro popis BJT v nf oblasti

- vstup BJT pracuje obvykle naprázdno
- výstup BJT pracuje obvykle nakrátko
- dobře měřitelné na nízkých kmitočtech

Bipolární tranzistor – NLO pro změny obvodových veličin

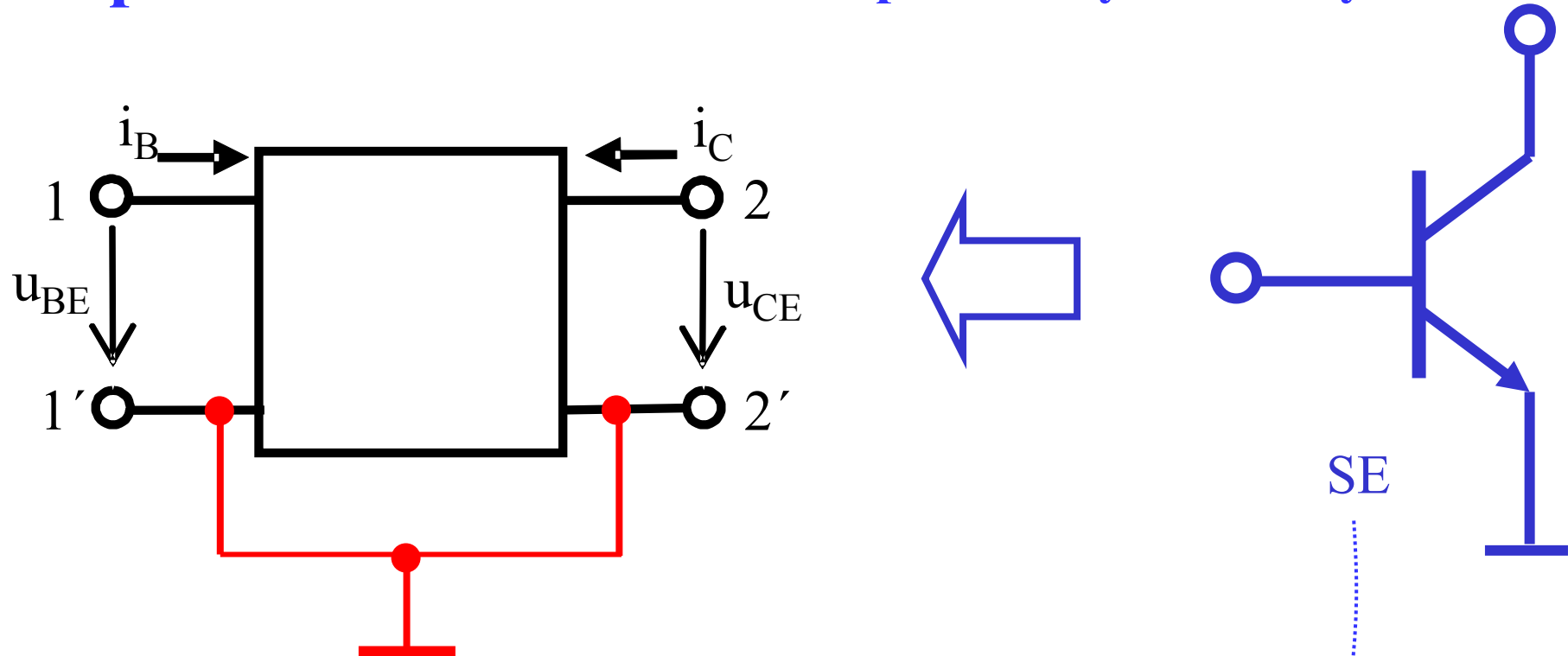

Hybridní charakteristické rovnice

$$\Delta u_1 = h_{11} \Delta i_1 + h_{12} \Delta u_2 \quad (1)$$

$$\Delta i_2 = h_{21} \Delta i_1 + h_{22} \Delta u_2 \quad (2)$$

Bipolární tranzistor – NLO pro změny obvodových veličin

Hybridní charakteristické rovnice

$$\Delta u_{BE} = h_{11e} \Delta i_B + h_{12e} \Delta u_{CE} \quad (1)$$

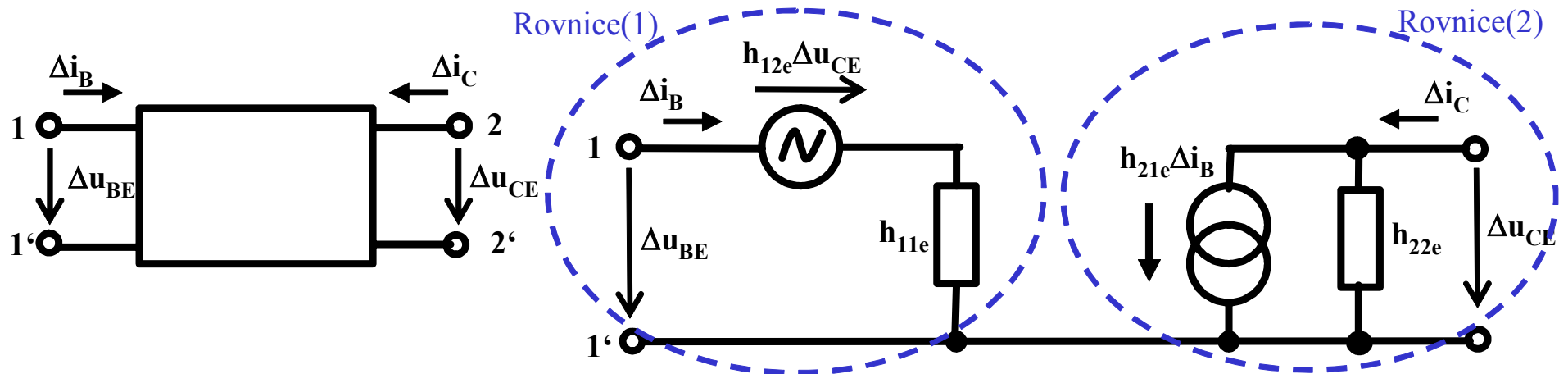
$$\Delta i_C = h_{21e} \Delta i_B + h_{22e} \Delta u_{CE} \quad (2)$$

Bipolární tranzistor – NLO pro změny obvodových veličin

Hybridní charakteristické rovnice

$$\Delta u_{BE} = h_{11e} \Delta i_B + h_{12e} \Delta u_{CE} \quad (1)$$

$$\Delta i_C = h_{21e} \Delta i_B + h_{22e} \Delta u_{CE} \quad (2)$$

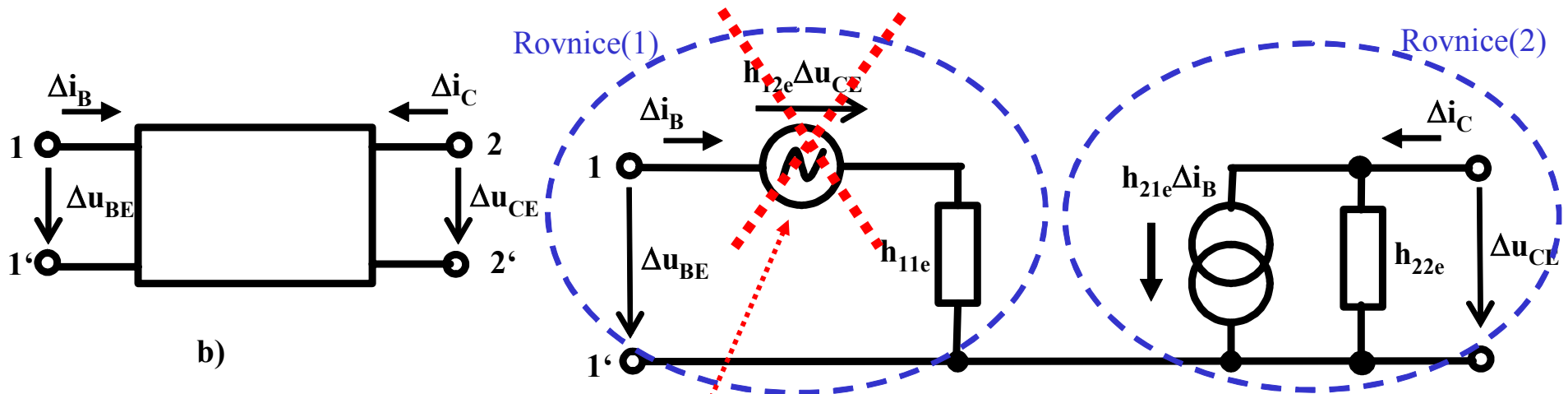

Bipolární tranzistor – NLO pro změny obvodových veličin

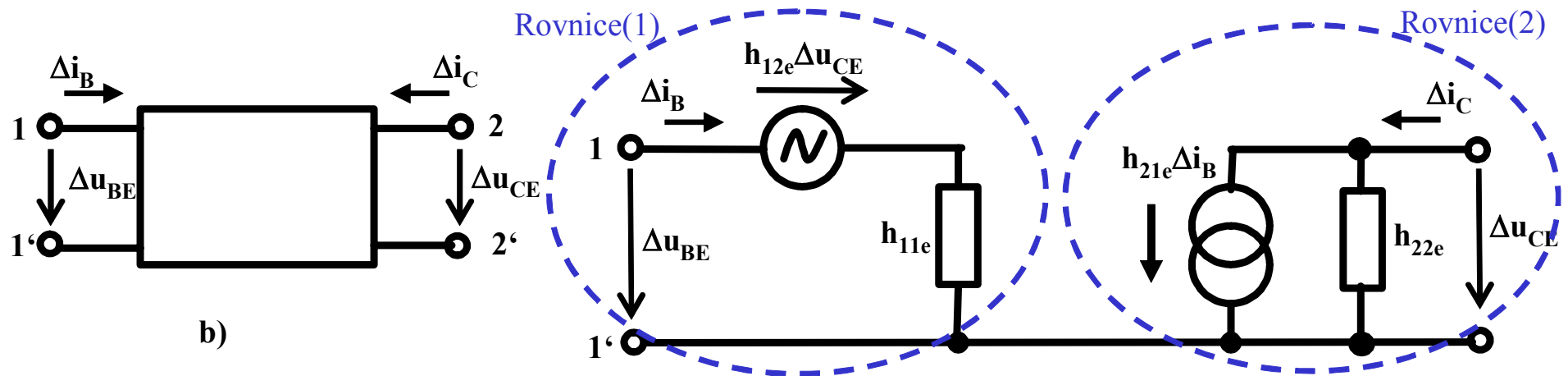
Hybridní charakteristické rovnice

$$\Delta u_{BE} = h_{11e} \Delta i_B + h_{12e} \Delta u_{CE} \quad (1)$$

$$\Delta i_C = h_{21e} \Delta i_B + h_{22e} \Delta u_{CE} \quad (2)$$

Bipolární tranzistor – parametry NLO

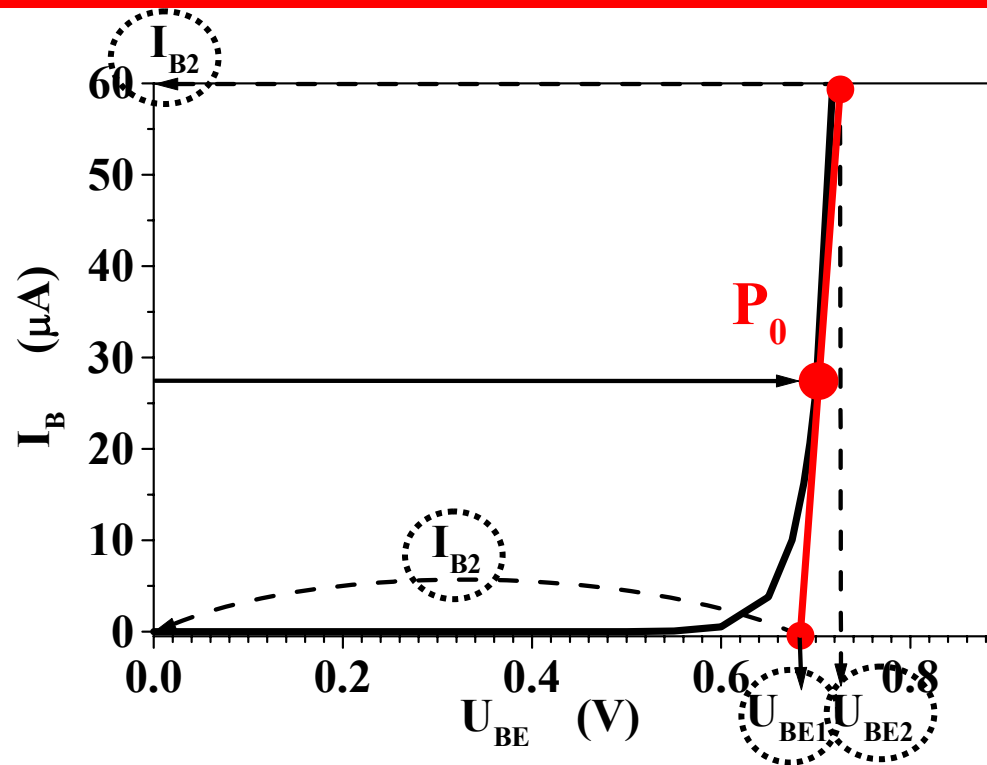
$$\Delta u_{BE} = h_{11e} \Delta i_B + h_{12e} \Delta u_{CE} \quad (1) \quad \Delta i_C = h_{21e} \Delta i_B + h_{22e} \Delta u_{CE} \quad (2)$$

$$h_{11e} = \left(\frac{\Delta u_{BE}}{\Delta i_B} \right)_{\Delta u_{CE}=0}^{P_0}$$

Vstupní diferenciální odpor při výstupu nakrátko ($\Delta u_{CE} = 0$), tj. při konstantním výstupním napětí. Má rozměr odporu (Ω).

Bipolární tranzistor – parametry NLO

Vstupní diferenciální odpor při výstupu nakrátko ($\Delta u_{CE} = 0$), tj. při konstantním výstupním napětí. Má rozměr odporu (Ω).

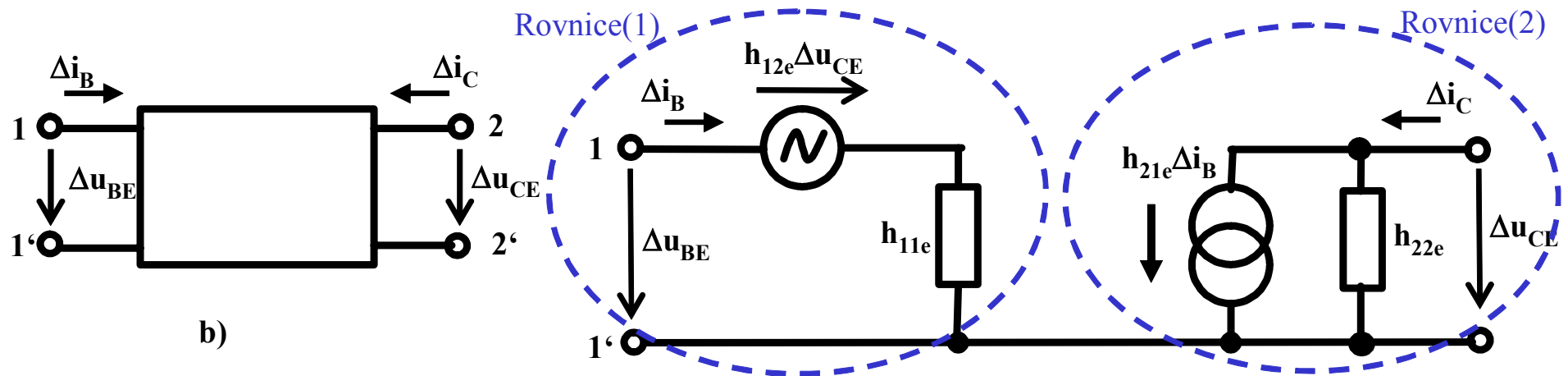
$$h_{11e} = \left(\frac{\Delta u_{BE}}{\Delta i_B} \right)_{P_0}^{\Delta u_{CE}=0} = \frac{U_{BE1} - U_{BE2}}{I_{B1} - I_{B2}} = \frac{0,68 - 0,72}{0 - 60 \cdot 10^{-6}} = 666 \Omega$$

Bipolární tranzistor – parametry NLO

$$h_{11e} \sim 1000 \Omega$$

$$h_{11e} = \left(\frac{\Delta u_{BE}}{\Delta i_B} \right)_{P_0}^{\Delta u_{CE}=0} = \frac{U_{BE1} - U_{BE2}}{I_{B1} - I_{B2}} = \frac{0,68 - 0,72}{0 - 60 \cdot 10^{-6}} = 666 \Omega$$

Bipolární tranzistor – parametry NLO

$$\Delta u_{BE} = h_{11e} \Delta i_B + h_{12e} \Delta u_{CE} \quad (1) \quad \Delta i_C = h_{21e} \Delta i_B + h_{22e} \Delta u_{CE} \quad (2)$$

$$h_{12e} = \left(\frac{\Delta u_{BE}}{\Delta u_{CE}} \right)_{\Delta i_B = 0}^{P_0}$$

Zpětný diferenciální přenos napětí při vstupu naprázdno ($\Delta i_B = 0$), tj. při konstantním vstupním proudu. Je bezrozměrný. $\sim 10^{-4}$

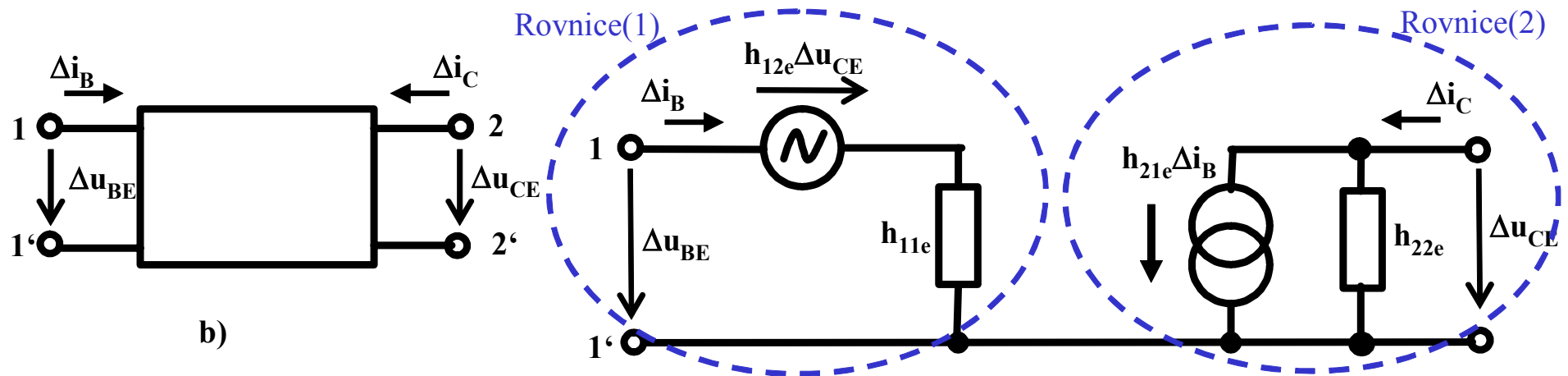
Bipolární tranzistor – parametry NLO

Zpětný diferenciální přenos napětí při vstupu naprázdno ($\Delta i_B = 0$), tj. při konstantním vstupním proudu. Je bezrozměrný. $\sim 10^{-4}$

**Nabývá příliš malých hodnot v řádu 10^{-4}
a není možné jej odečíst v měřítku
dostupných charakteristik.**

**Pro všechny námi odvozené vzorce ho můžeme
v náhradních obvodech zanedbat.**

Bipolární tranzistor – parametry NLO

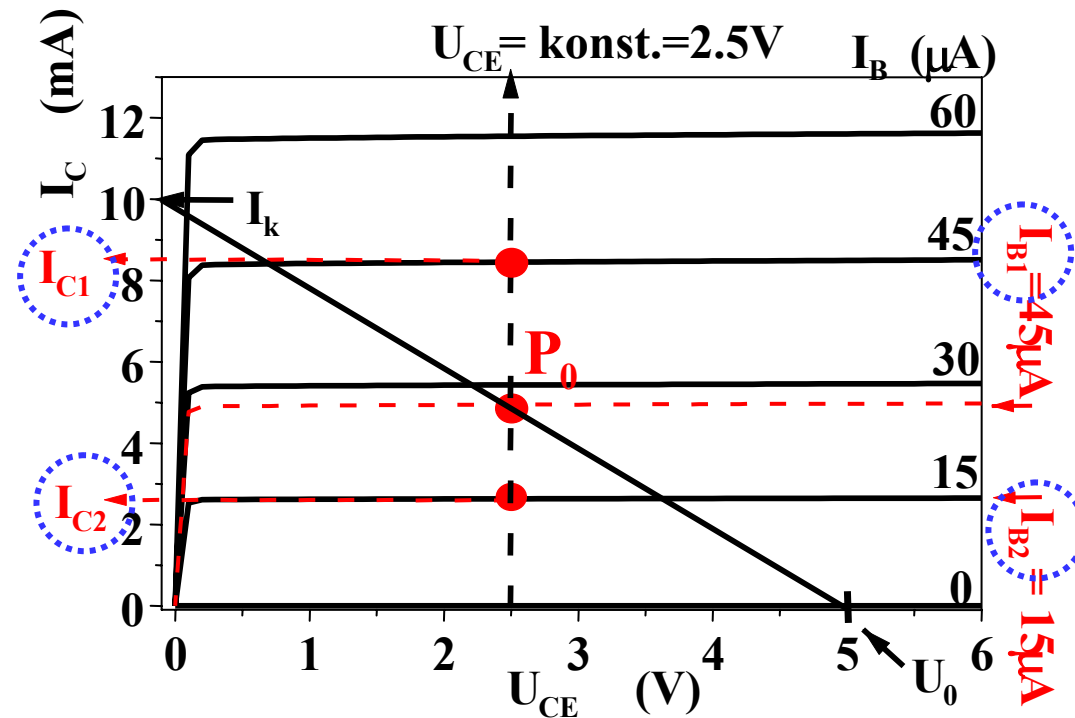
$$\Delta u_{BE} = h_{11e} \Delta i_B + h_{12e} \Delta u_{CE} \quad (1) \quad \Delta i_C = h_{21e} \Delta i_B + h_{22e} \Delta u_{CE} \quad (2)$$

$$h_{21e} = \left(\frac{\Delta i_C}{\Delta i_B} \right)_{\Delta u_{CE}=0, P_0}$$

Proudový diferenciální přenos při výstupu nakrátko (konst. výst. napětí). Obvykle se nazývá **proudový zesilovací činitel**. Bezrozměrný.

Bipolární tranzistor – parametry NLO

Proudový diferenciální přenos při výstupu nakrátko (konst. výst. napětí). Obvykle se nazývá **proudový zesilovací činitel**. Bezrozměrný.

$$h_{21e} = \left(\frac{\Delta i_C}{\Delta i_B} \right)_{P_0}^{\Delta u_{CE}=0} = \frac{I_{C1} - I_{C2}}{I_{B1} - I_{B2}} = \frac{(8,5 - 2,6) \cdot 10^{-3}}{(45 - 15) \cdot 10^{-6}} = 197.$$

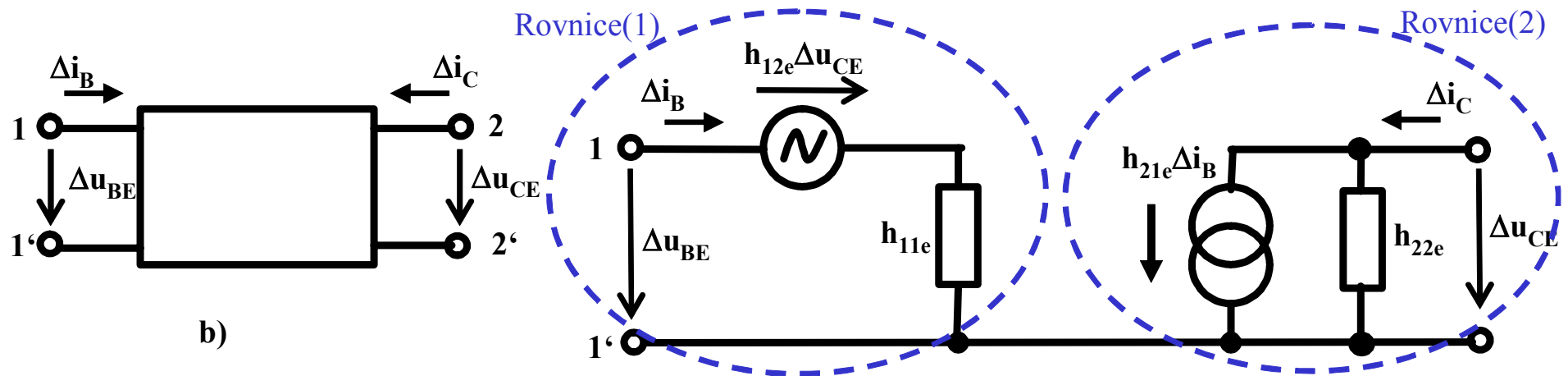
Bipolární tranzistor – parametry NLO

Proudový diferenciální přenos při výstupu nakrátko (konst. výst. napětí). Obvykle se nazývá **proudový zesilovací činitel**. Bezrozměrný.

$$h_{21e} \sim 100$$

$$h_{21e} = \left(\frac{\Delta i_C}{\Delta i_B} \right)_{P_0}^{\Delta u_{CE}=0} = \frac{I_{C1} - I_{C2}}{I_{B1} - I_{B2}} = \frac{(8,5 - 2,6) \cdot 10^{-3}}{(45 - 15) \cdot 10^{-6}} = 197.$$

Bipolární tranzistor – parametry NLO

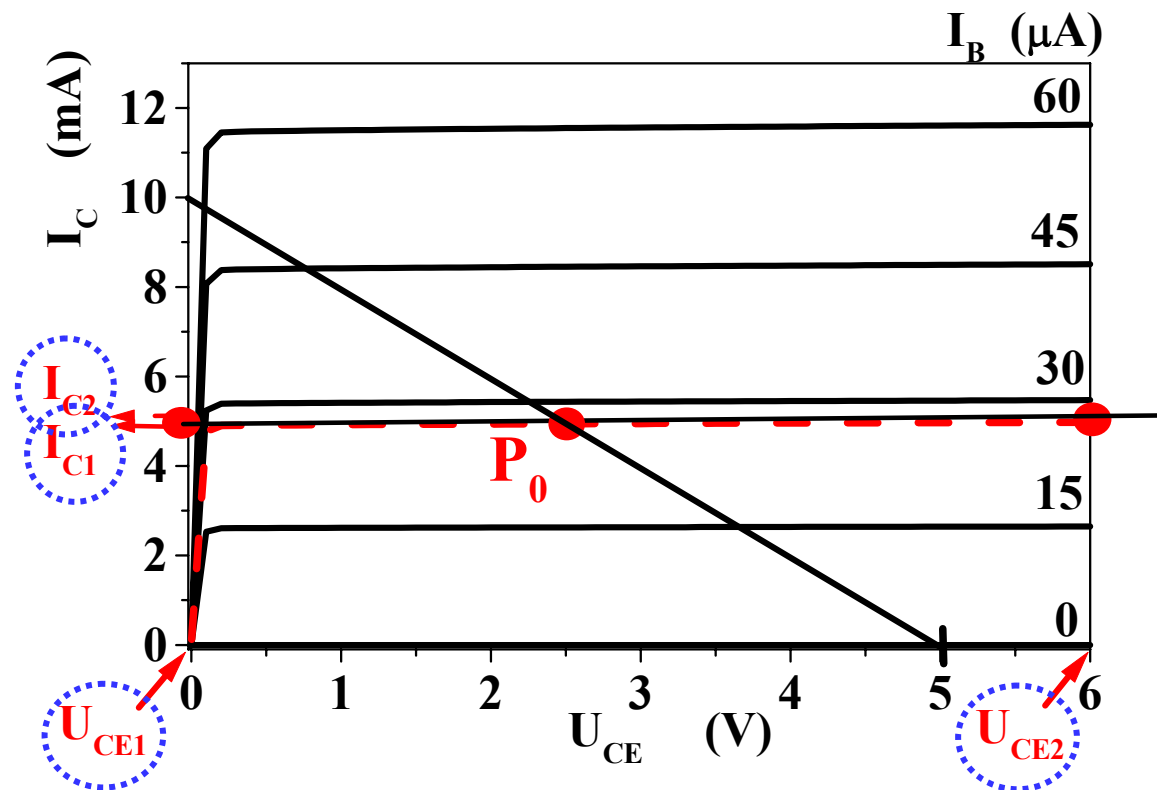
$$\Delta u_{BE} = h_{11e} \Delta i_B + h_{12e} \Delta u_{CE} \quad (1) \quad \Delta i_C = h_{21e} \Delta i_B + h_{22e} \Delta u_{CE} \quad (2)$$

$$h_{22e} = \left(\frac{\Delta i_C}{\Delta u_{CE}} \right)_{P_0}^{\Delta i_B = 0}$$

Výstupní diferenciální vodivost při vstupu naprázdno ($\Delta i_B = 0$), tj. při konstantním vstupním proudu. Má rozměr vodivosti (S).

Bipolární tranzistor – parametry NLO

Výstupní diferenciální vodivost při vstupu naprázdno ($\Delta i_B = 0$), tj. při konstantním vstupním proudu. Má rozměr vodivosti (S).

$$h_{22} = \left(\frac{\Delta i_C}{\Delta u_{CE}} \right)_{P_0}^{\Delta i_B = 0} = \frac{I_{C1} - I_{C2}}{U_{CE1} - U_{CE2}} = \frac{4,9 - 5.2}{0 - 6} = 50 \mu S$$

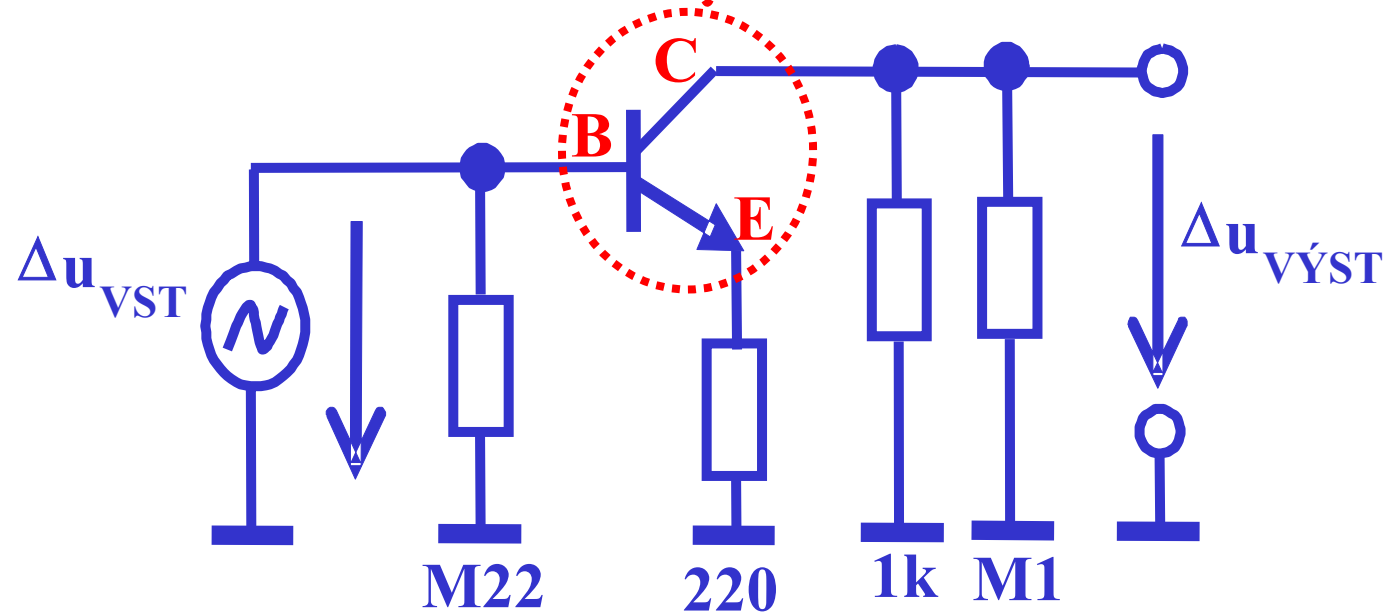
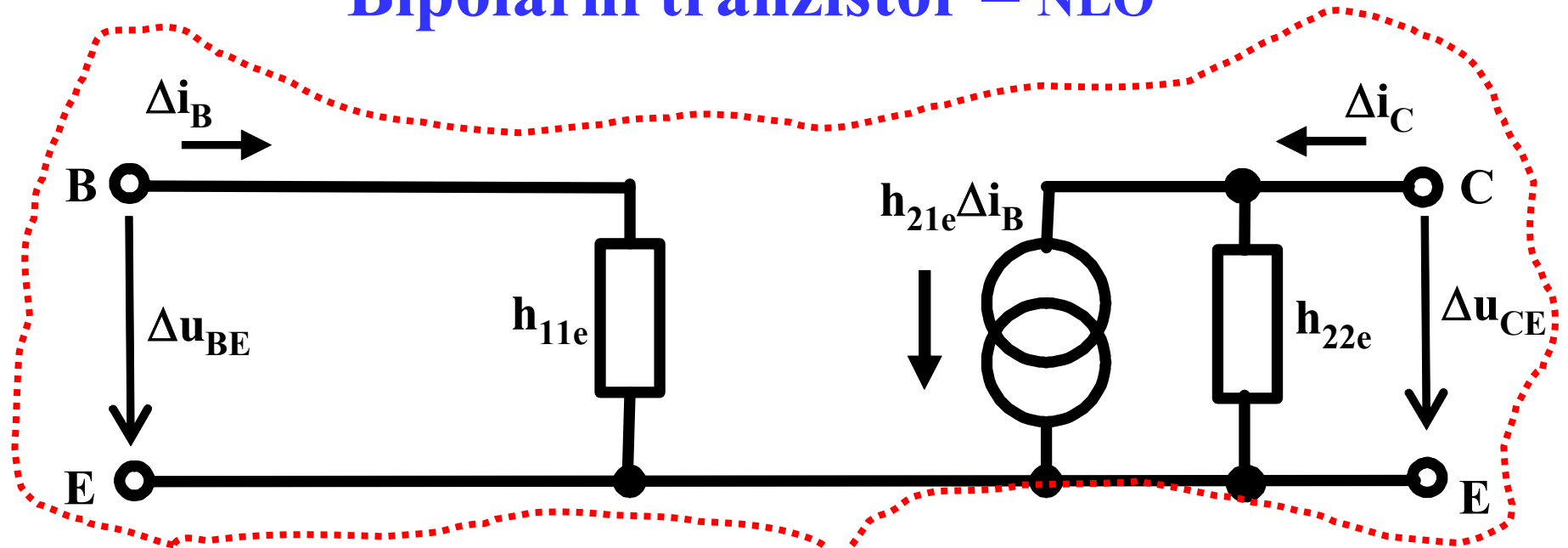
Bipolární tranzistor – parametry NLO

Výstupní diferenciální vodivost při vstupu naprázdno ($\Delta i_B = 0$), tj. při konstantním vstupním proudu. Má rozměr vodivosti (S).

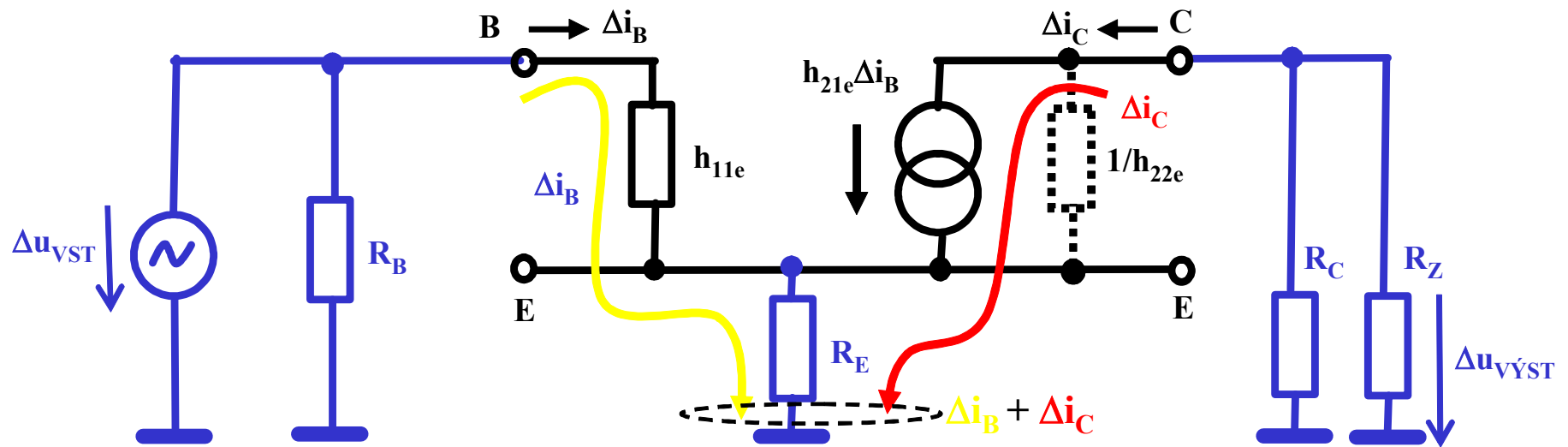
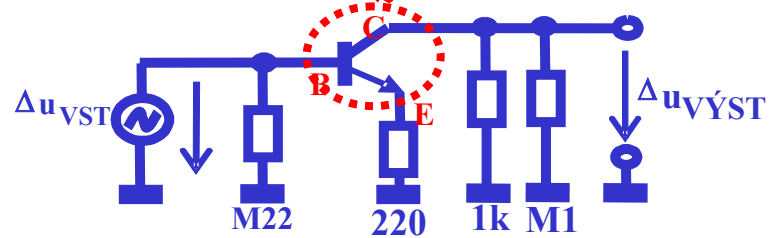
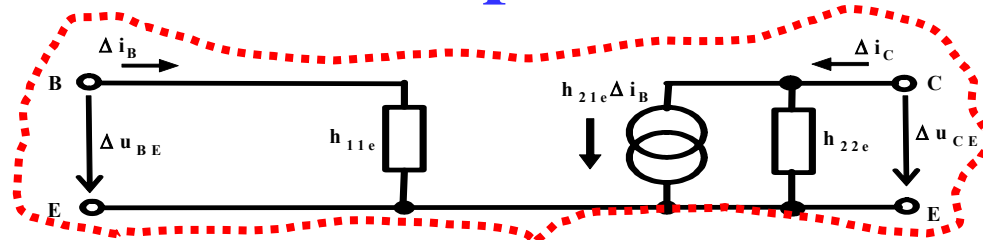
$$1/h_{22e} \sim 10 \div 50 \text{ k}\Omega$$

$$h_{22} = \left(\frac{\Delta i_C}{\Delta u_{CE}} \right)_{P_0}^{\Delta i_B = 0} = \frac{I_{C1} - I_{C2}}{U_{CE1} - U_{CE2}} = \frac{4,9 - 5,2}{0 - 6} = 50 \mu S$$

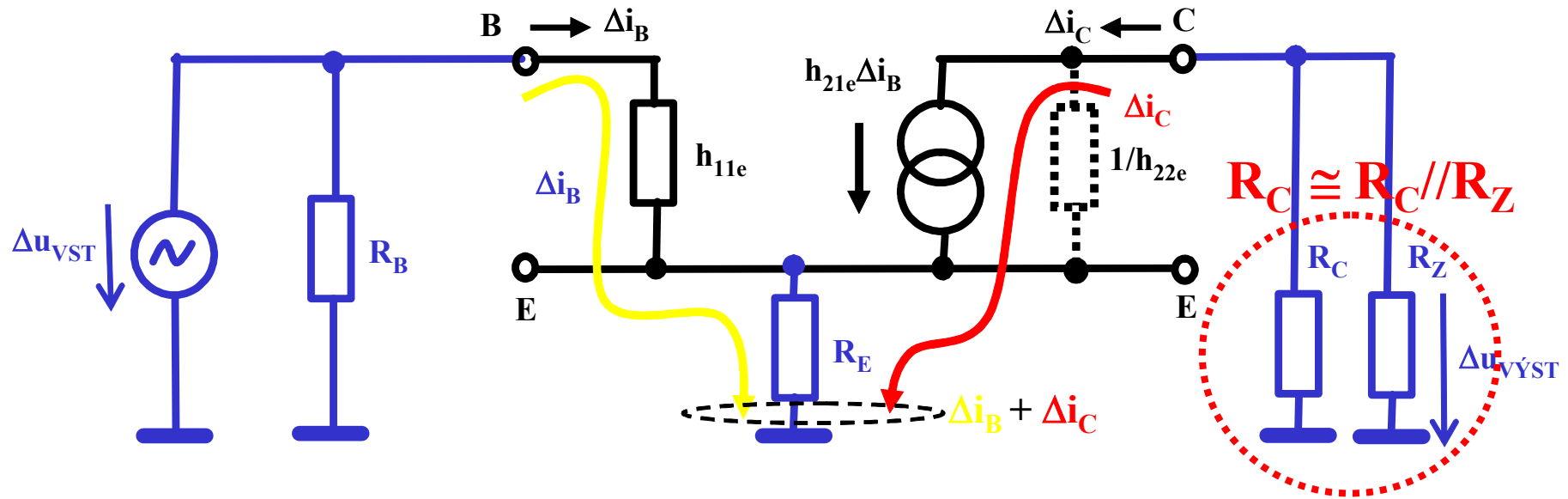
Bipolární tranzistor – NLO

Bipolární tranzistor – NLO

Bipolární tranzistor – NLO

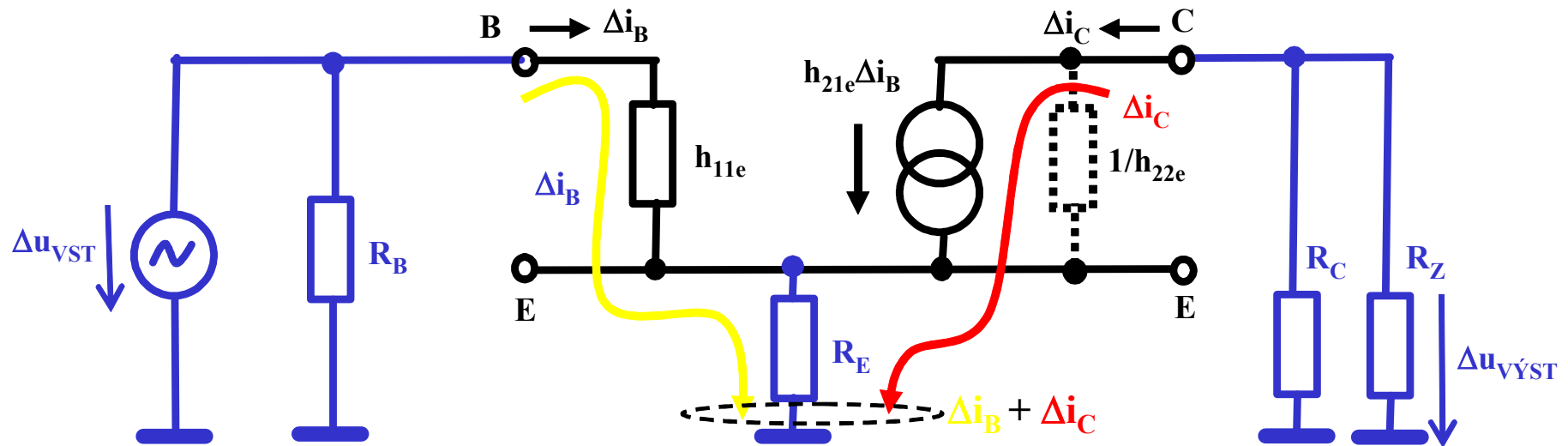
$$\Delta u_{VYST} = -h_{21e} \cdot \cancel{\Delta i_B} \cdot R_C$$

$h_{11e} \cdot \Delta i_B$	$\Delta i_B + h_{21e} \cdot \Delta i_B$	h_{11e}	$1 + h_{21e}$	\times
----------------------------	---	-----------	---------------	----------

$$A_u = \frac{\Delta u_{VYST}}{\Delta u_{VST}} = -\frac{h_{21e} \cdot R_C}{h_{11e} + R_E \cdot (h_{21e} + 1)}, \quad \text{pro } h_{11e} \ll R_E \cdot (h_{21e} + 1): \quad A_u = \frac{\Delta u_{VYST}}{\Delta u_{VST}} = -\frac{R_C}{R_E}$$

$$R_{VST} = \Delta u_{VST} / \Delta i_B = h_{11e} + R_E (1 + h_{21e}) \quad // \quad R_B$$

Bipolární tranzistor – NLO

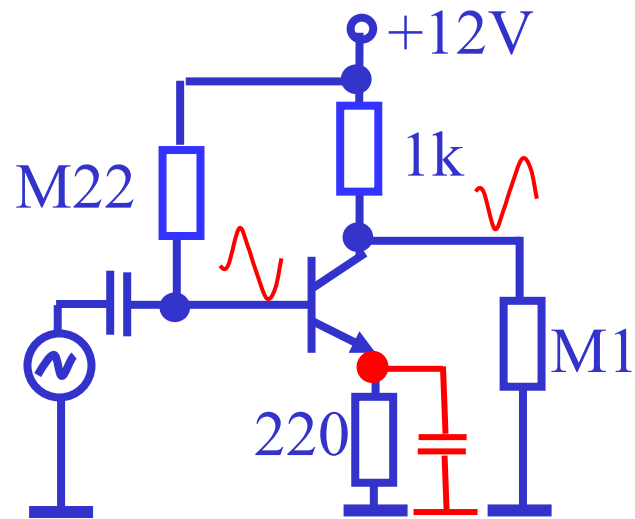
$$A_u = \frac{\Delta u_{VYST}}{\Delta u_{VST}} = - \frac{h_{21e} \cdot R_C}{h_{11e} + R_E \cdot (h_{21e} + 1)}, \quad \text{pro } h_{11e} \ll R_E \cdot (h_{21e} + 1): A_u = \frac{\Delta u_{VYST}}{\Delta u_{VST}} = - \frac{R_C}{R_E}$$

pro $h_{11e} \gg R_E \cdot (h_{21e} + 1)$ a $R_E = 0$:

$$A_u = \frac{\Delta u_{VYST}}{\Delta u_{VST}} = - \frac{h_{21e} \cdot R_C}{h_{11e}} \quad A_u = - \frac{\frac{\Delta i_C}{\Delta i_B}}{\frac{\Delta u_{BE}}{\Delta i_B}} \cdot R_C = - y_{21e} \cdot R_C$$

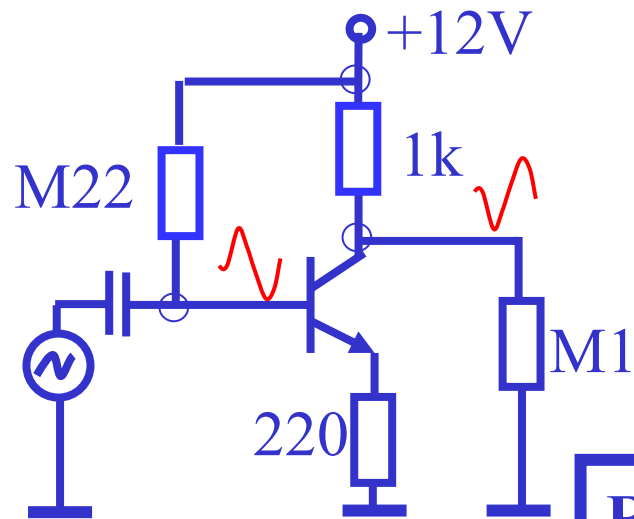
strmost (mA/V)
 ↙

Bipolární tranzistor – zesilovač malého signálu

$$A_u = -\frac{h_{21e} \cdot R_C}{h_{11e}} = -y_{21e} \cdot R_C$$

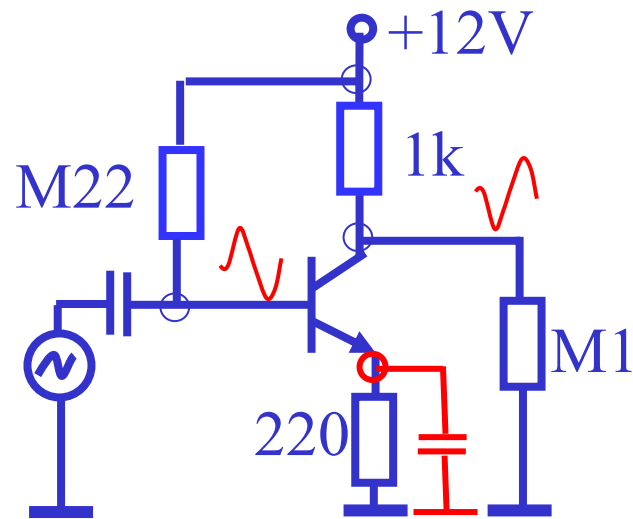
$$R_{VST} = \Delta u_{VST} / \Delta i_B = h_{11e} // R_B$$

$$A_u = -\frac{R_C}{R_E}$$

$$R_{VST} = \Delta u_{VST} / \Delta i_B = [h_{11e} + R_E (1 + h_{21e})] // R_B$$

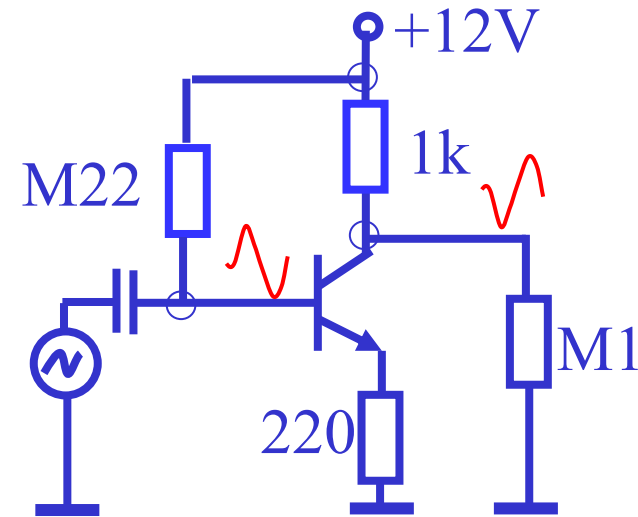
Bipolární tranzistor – zesilovač malého signálu

$$A_u = -\frac{h_{21e} \cdot R_C}{h_{11e}} = -y_{21e} \cdot R_C$$

velké zesílení (stovky)

ale závislé na parametrech
tranzistoru v daném prac. bodě

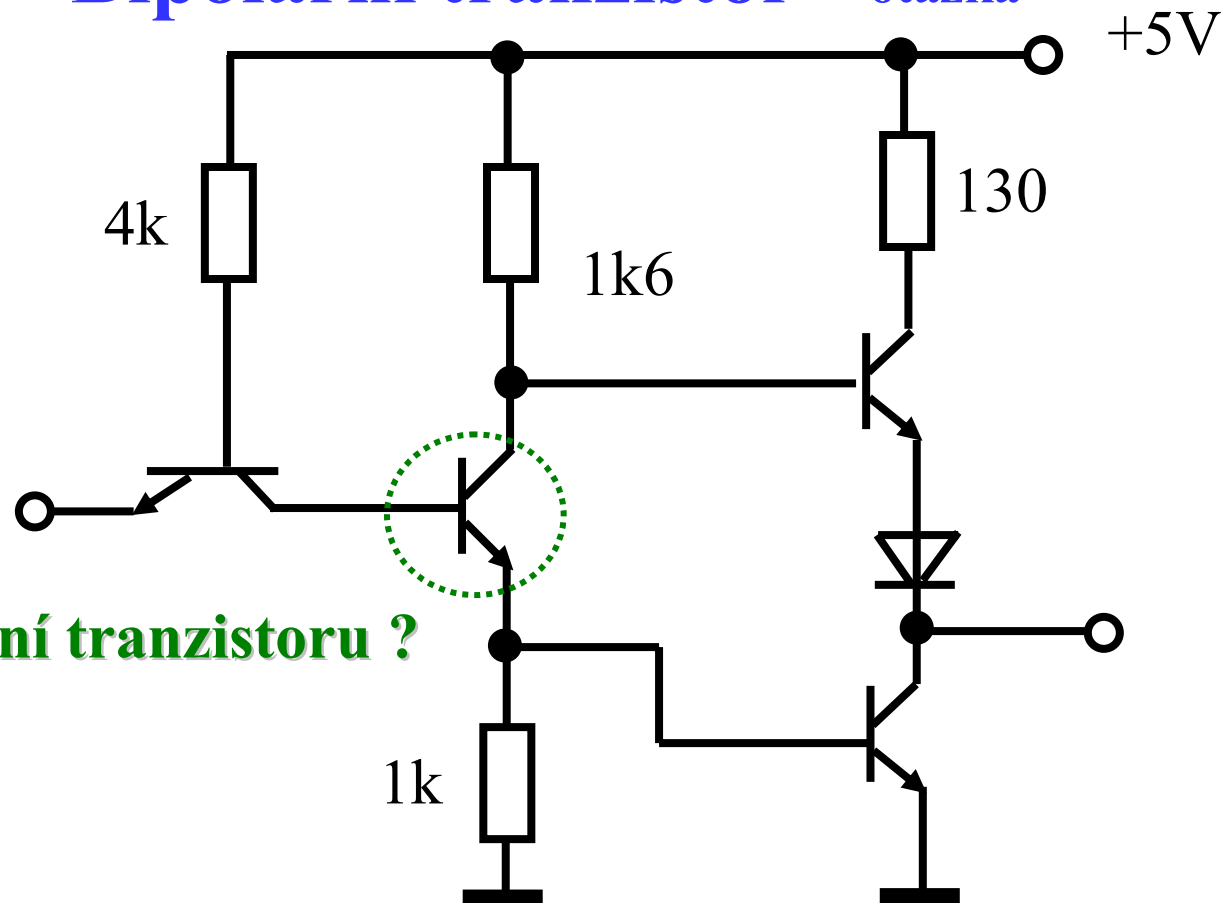

$$A_u = -\frac{R_C}{R_E}$$

malé zesílení (jednotky)
(záporná zpětná vazba)

nezávislé na parametrech
tranzistoru v daném prac. bodě

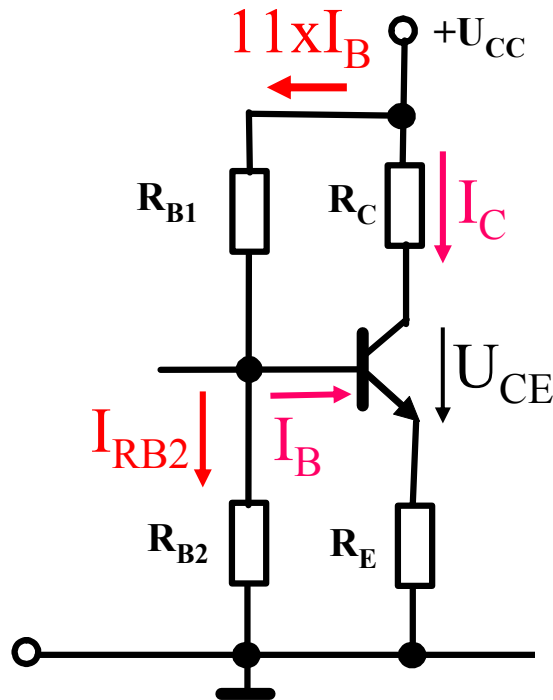
Bipolární tranzistor - otázka

Jaké je zesílení tranzistoru ?

$$A_u = -\frac{R_C}{R_E} = -1.6$$

Bipolární tranzistor – nastavení pracovního bodu

Příklad: zesilovač malého signálu ve třídě A
 $U_{CC}=12\text{V}$, $R_C = 1\text{k}$, $R_E = 220$, $h_{21e} = 100$

$$U_{CE} = U_{CC} / 2 = 6 \text{ V}$$

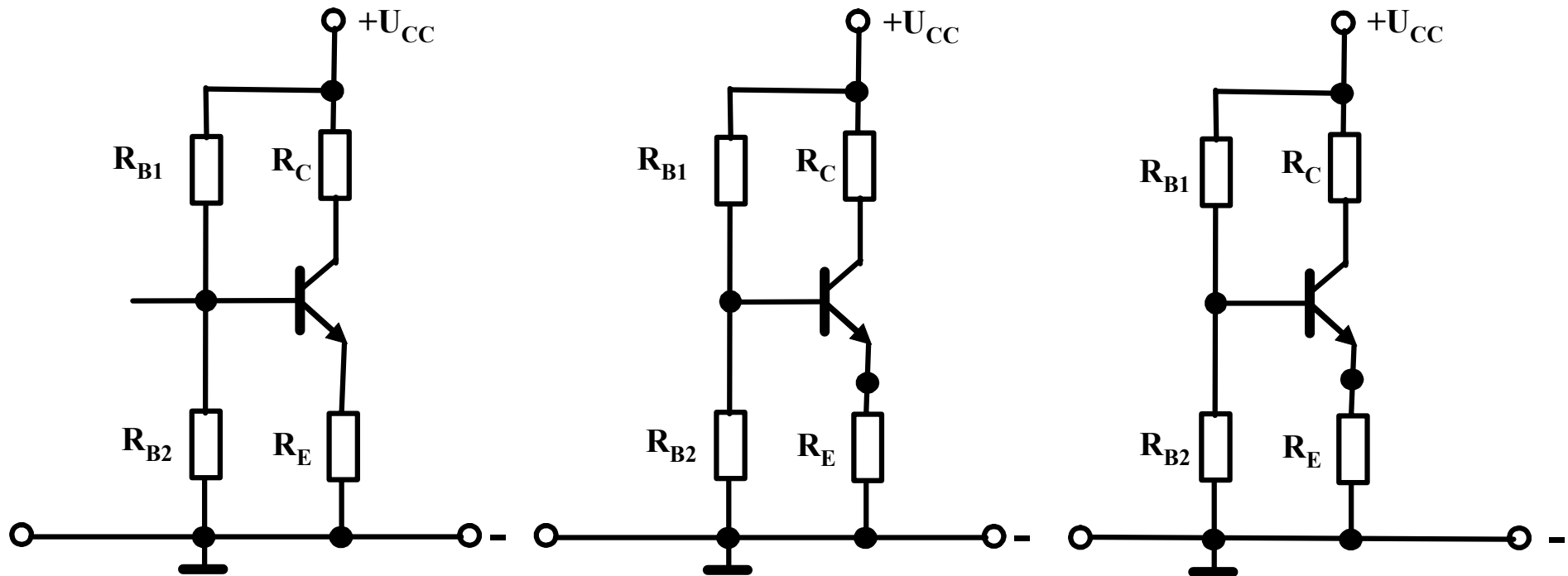
$$I_C = (U_{CC} - U_{CE}) / (R_C + R_E) = 6 / 1220 \approx 5 \text{ mA}$$
$$I_B = I_C / h_{21e} = 0.005 / 100 = 50 \mu\text{A}$$
$$U_{BE} = 0.7 \text{ V}$$

Napět'ový dělič R_{B1} - R_{B2} musí být tvrdý \Rightarrow stabilní pracovní bod:
Podmínka: $I_{RB2} \gg I_B \Leftrightarrow I_{RB2} \geq 10 I_B$, volíme $I_{RB2} = 500 \mu\text{A}$

$$R_{B2} = U_{RB2} / I_{RB2} = (U_{BE} + R_E \cdot I_E) / I_{RB2} = (0.7 + 220 \times 0.005) / 5 \cdot 10^{-5} = 36 \text{ k}\Omega$$

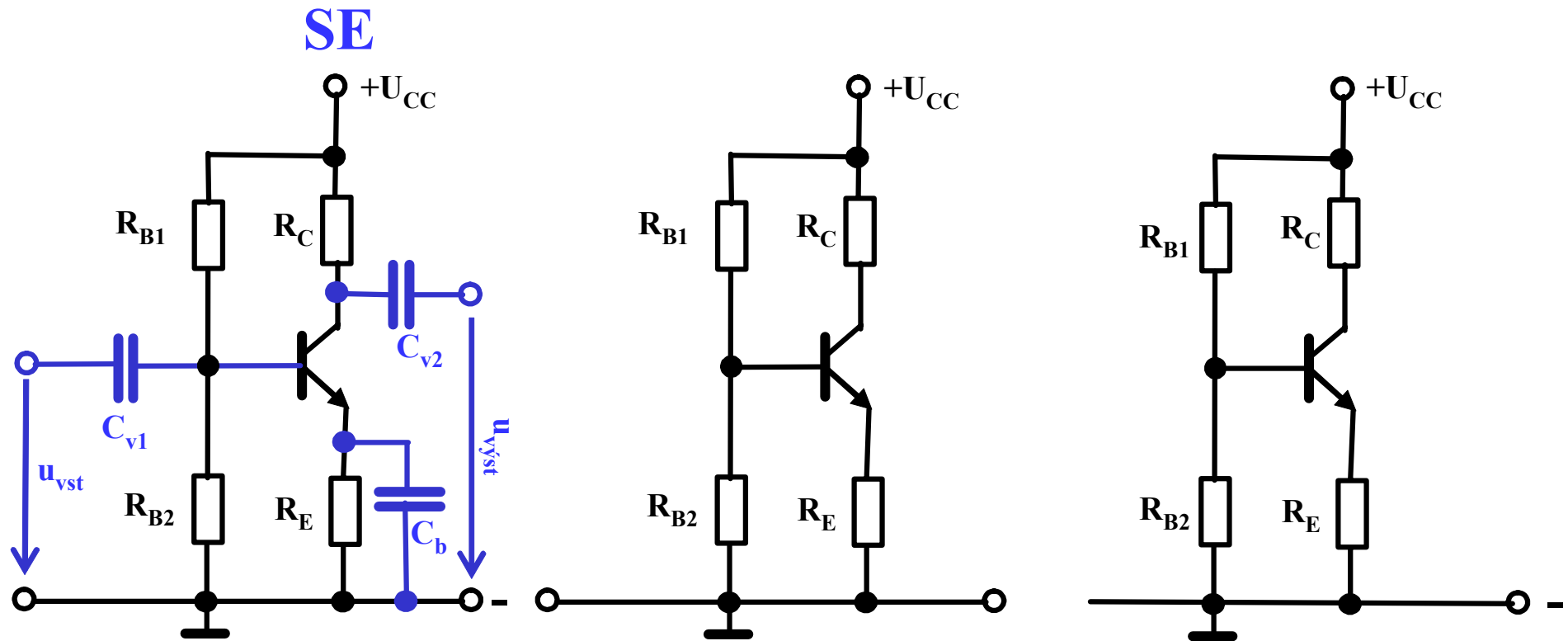
$$R_{B1} = U_{RB1} / (11 \cdot I_B) = (U_{CC} - U_{BE} - R_E \cdot I_E) / 11 \cdot I_B = (12 - 0.7 - 1.1) / 550 \cdot 10^{-6} \approx 19 \text{ k}\Omega$$

Bipolární tranzistor

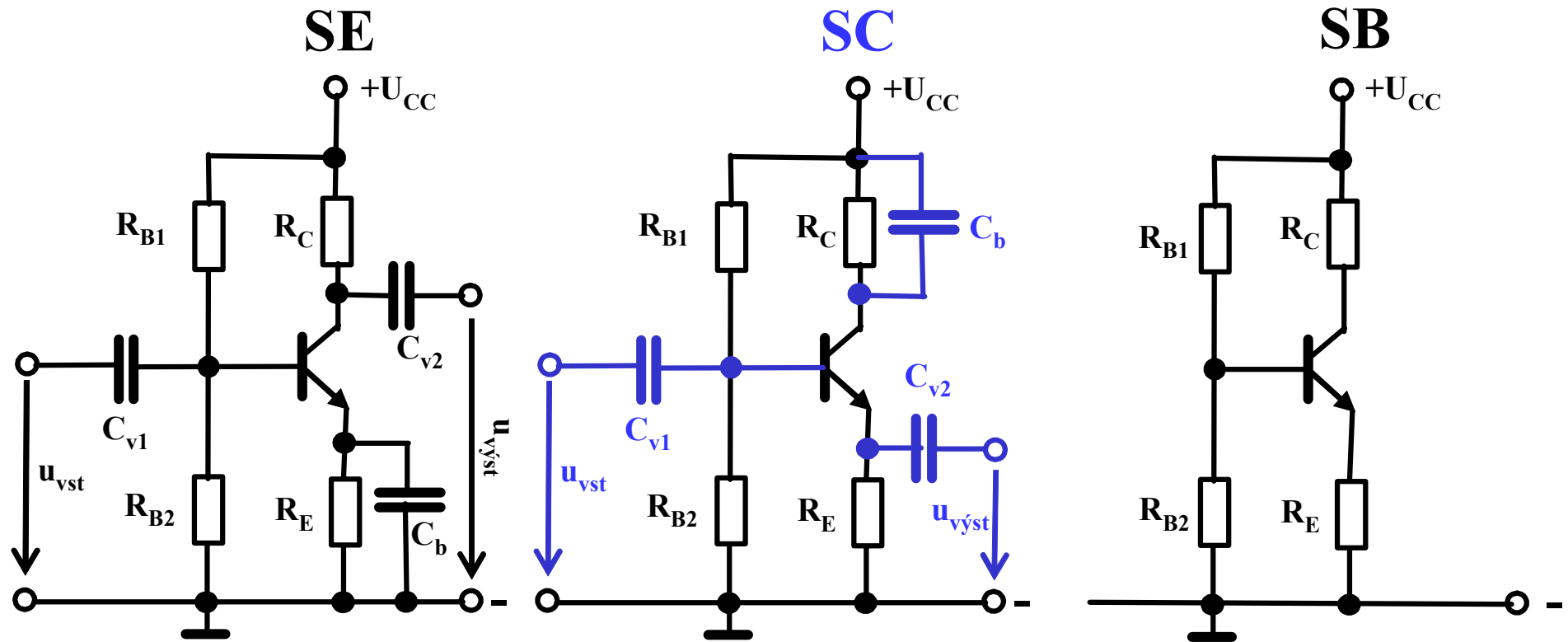
SS pracovní bod nastaven shodně ve třídě A pro všechna zapojení.

Bipolární tranzistor

Vstup do báze, výstup z kolektrou
⇒ zapojení se společným emitorem

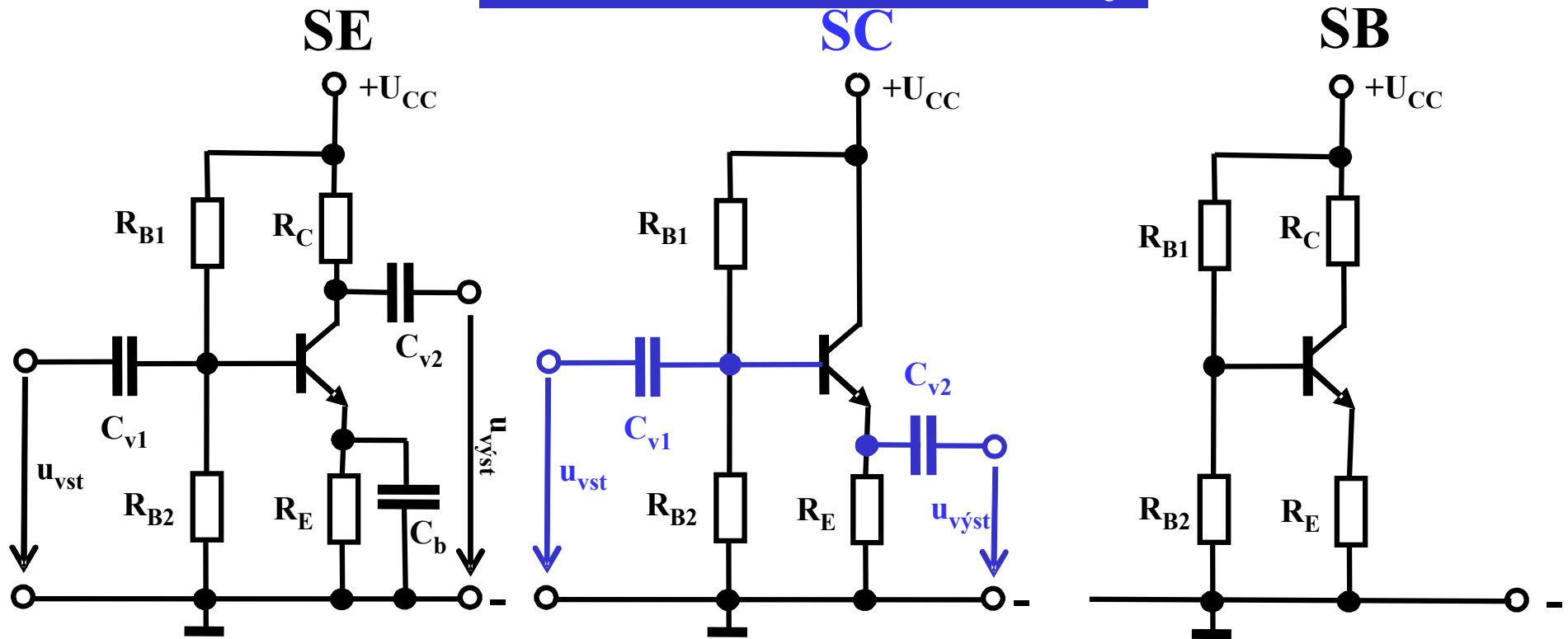
Bipolární tranzistor

Vstup do báze, výstup z emitoru
 \Rightarrow zapojení se společným kolektorem

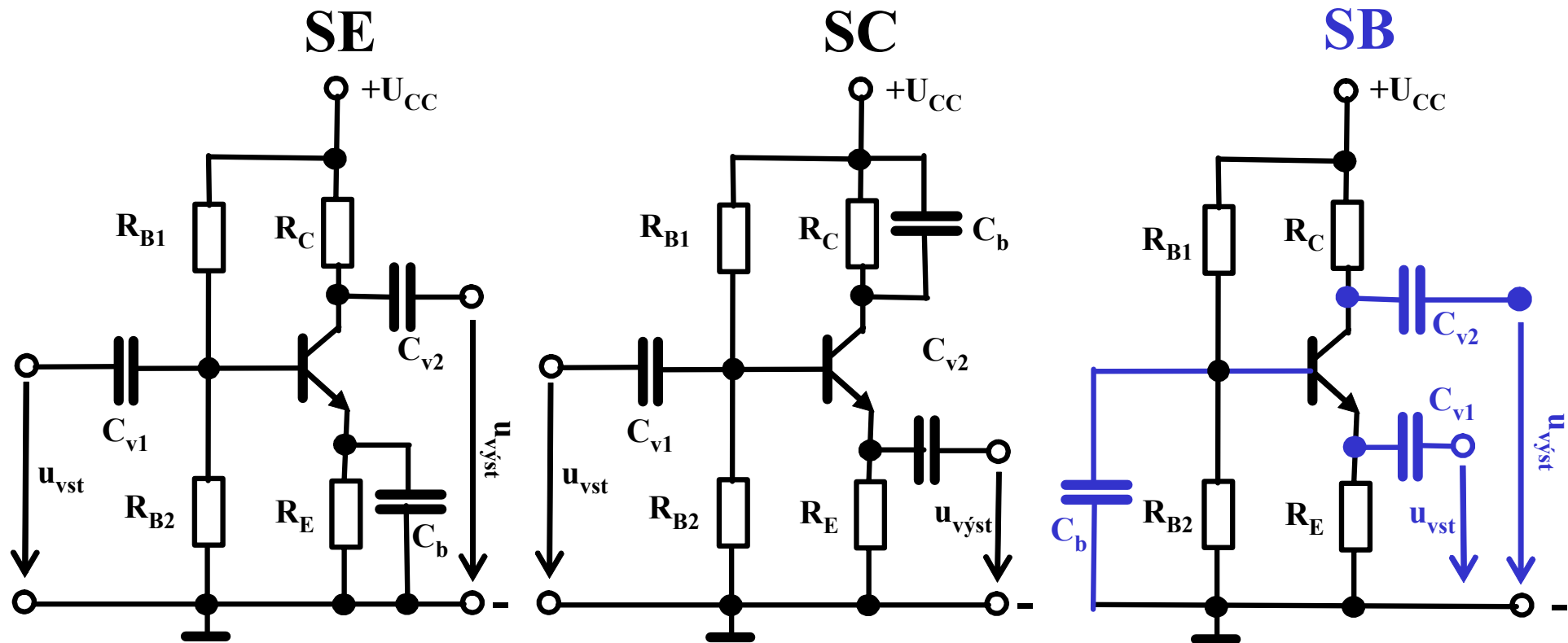
Bipolární tranzistor

typická konfigurace je bez C_b

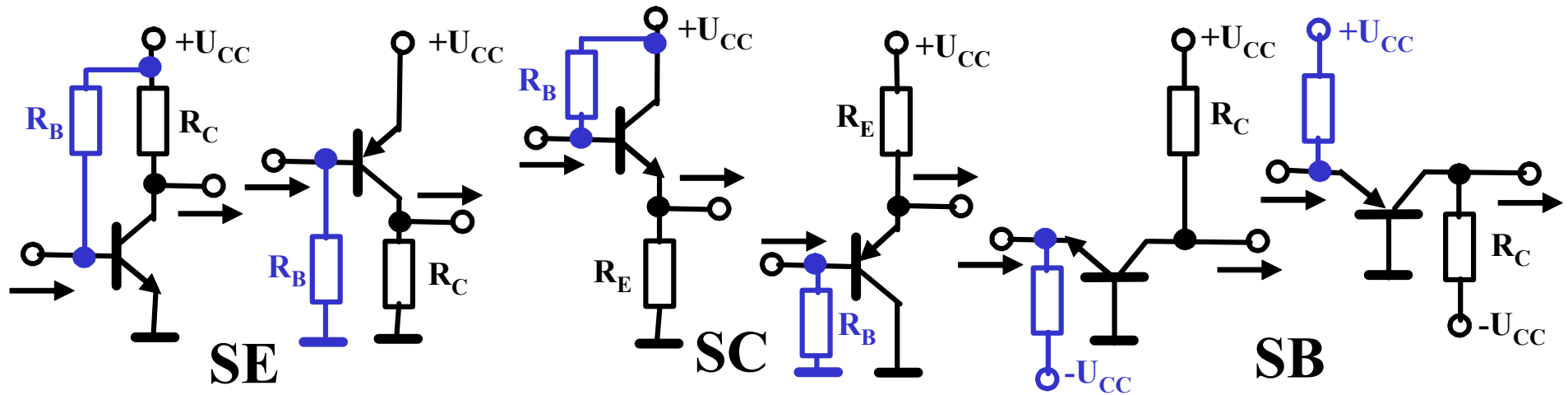
Vstup do báze, výstup z emitoru
 \Rightarrow zapojení se společným kolektorem

Bipolární tranzistor

Vstup do emitoru, výstup z kolektoru
⇒ zapojení se společnou bází

Bipolární tranzistor

$$A_u = -\frac{h_{21e} \cdot R_C}{h_{11e}} = -y_{21e} \cdot R_C$$

$$A_u < 1$$

$$A_u = \frac{h_{21b} \cdot R_C}{h_{11b}} = y_{21b} \cdot R_C$$

$$R_{VST} = h_{11e} // R_B$$

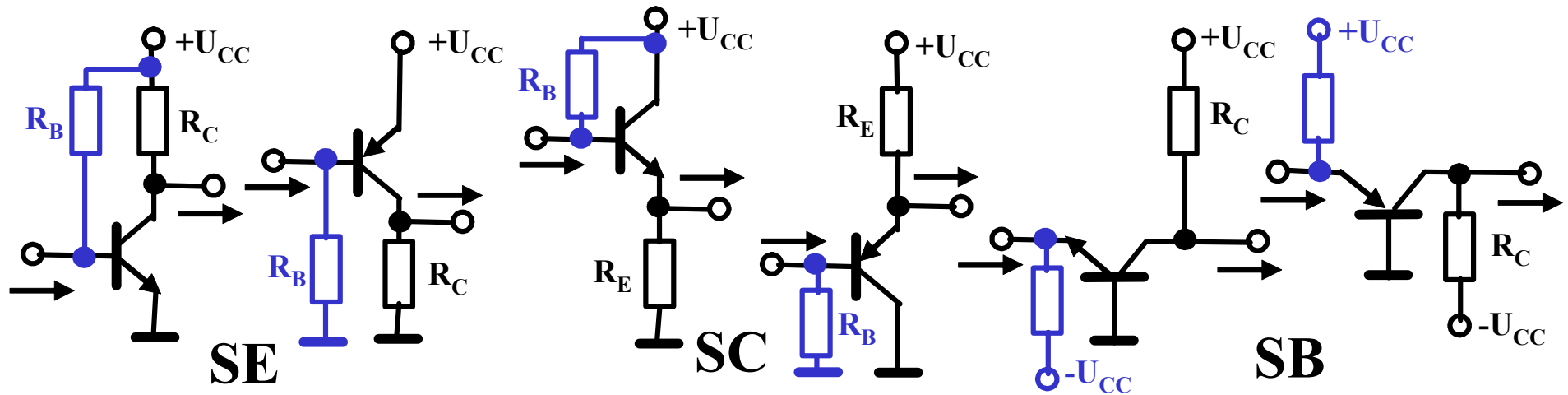
$$R_{VST} = [h_{11e} + R_E(1 + h_{21e})] // R_B$$

Invertor

Sledovač

Zesilovač SB

Bipolární tranzistor

Invertor

Velké A_u

Velké A_i

Střední R_{VST}

Střední R_{VYST}

Sledovač

Velké A_i

Velký R_{VST}

Malý R_{VYST}

Zesilovač

Velké A_u

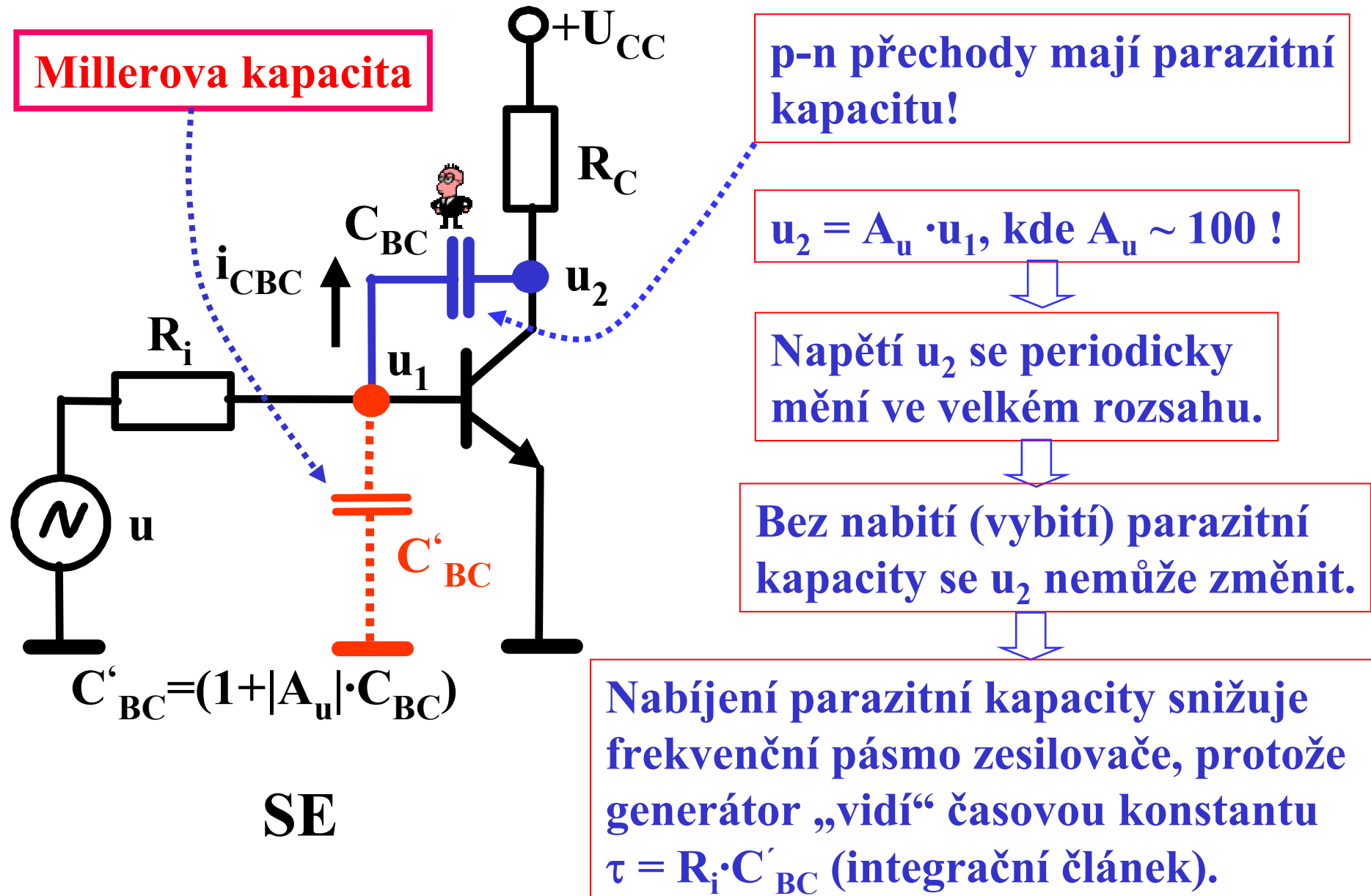
Malý R_{VST}

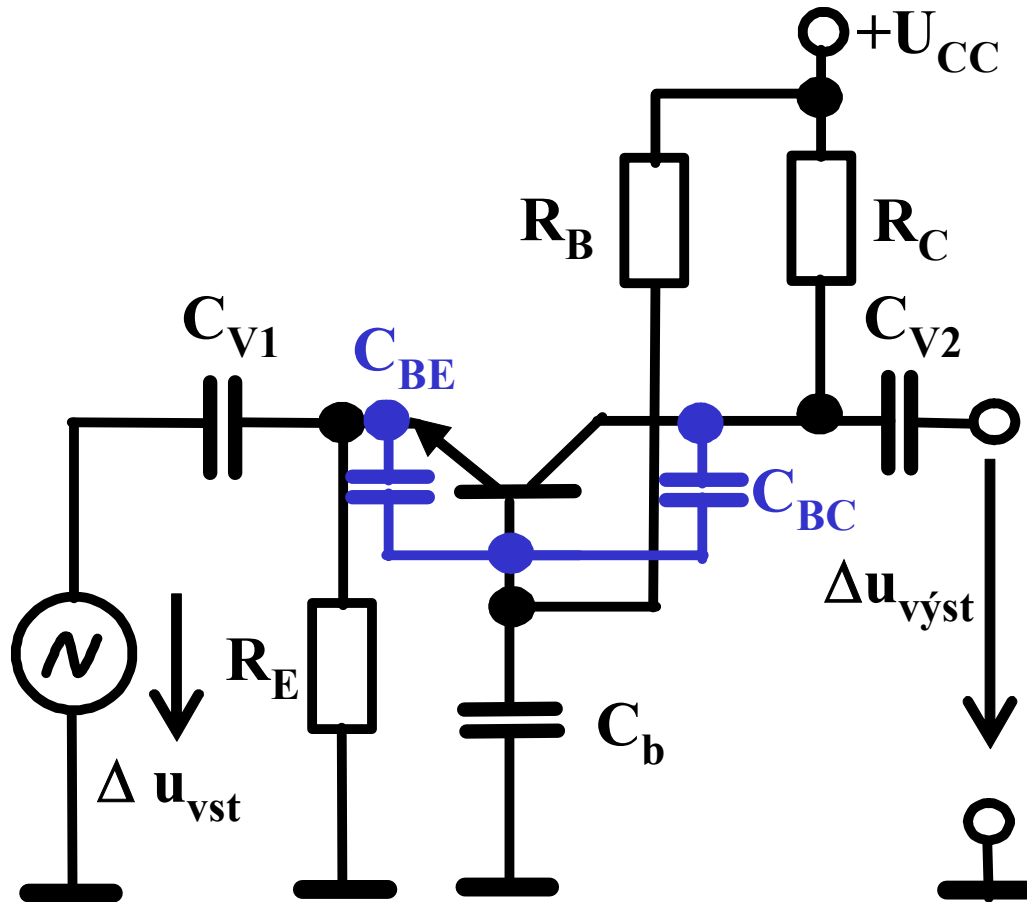
Velký R_{VYST}

Bipolární tranzistor – šířka frekvenčního pásma

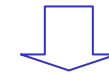

Bipolární tranzistor – šířka frekvenčního pásma

SB

Parazitní kapacita C_{BC}
je od vstupu oddělena –
„generátor ji nevidí“
 \Rightarrow neprojevuje se jako
Millerova kapacita.

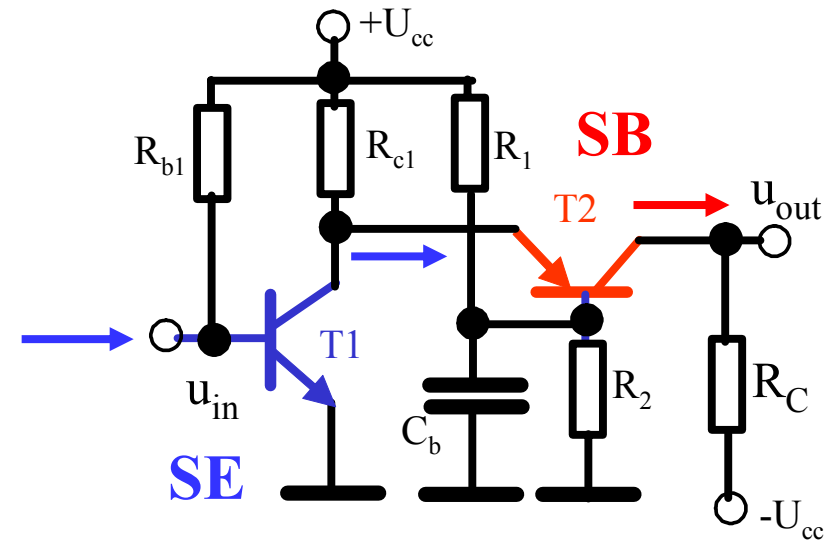
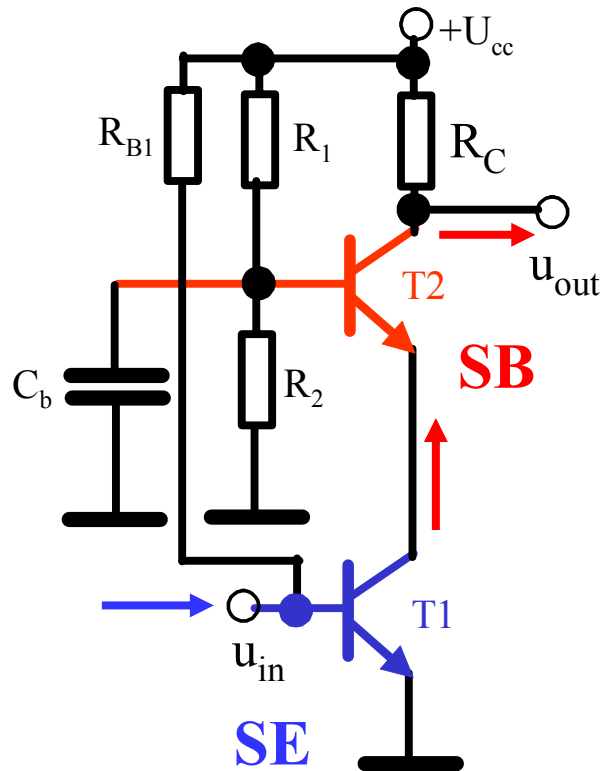

Generátor „vidí“ jen malou
kapacitu C_{BE} .

\Rightarrow SB má nejvyšší mezní
kmitočet (1 až 2 řády navíc).

Bipolární tranzistor – kaskódové zapojení

U_{CET1} se může měnit jen v min. rozsahu daném $i_{CT1} \cdot h_{11bT2}$ ($\approx 50\Omega$).
 C_{BCT1} se nechová jako Millerova kapacita. Parazitní kapacita C_{BCT2} je od vstupu oddělena \Rightarrow „generátor ji nevidí.“ \Rightarrow velký f_{max} .

$$A_u = -(h_{21e}/h_{11e}) \cdot R_C \text{ shodně jako u SE, mezní kmitočet výrazně vyšší.}$$